

U z n e s e n i e

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **J. M.**, bytom v B., zastúpený JUDr. V. P., advokátkou so sídlom v B., proti žalovanému **I. M.**, bytom v D., zastúpený JUDr. R. Š., advokátom so sídlom v B., **o určenie splatnosti dlhu**, vedenej na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 6 C 227/2006, o dovolaní žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 5. novembra 2008, sp. zn. 15 Co 124/2008, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Bratislave z 5. novembra 2008 pod sp. zn. 15 Co 124/2008 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Okresný súd Bratislava II rozsudkom z 25. októbra 2007 č.k. 6 C 227/2006 – 72 zamietol návrh na určenie splatnosti dlhu a žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť žalovanému náhradu trov konania 9 590,- Sk do troch dní od právoplatnosti rozsudku. V odôvodnení rozsudku uviedol, že žaloba o určenie splatnosti dlhu je významným procesným nástrojom preventívnej ochrany práv. Preto ak žalovaný žalobcovo právo už porušil nie je určovací návrh opodstatnený, pretože v takom prípade má žalobca možnosť podať návrh na plnenie. V konaní o žalobe si súd vždy prejudiciálne vyrieši otázku existencie právneho vzťahu alebo práva, pravda len ak o tejto otázke nebolo právoplatne rozhodnuté. V danom prípade právo žalobcu bolo porušené a konajúci súd o žalobe na plnenie si mal prejudiciálne vyriešiť

existenciu sporného práva. Takýto nedostatok bol preto dôvodom na zamietnutie návrhu. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 142 ods.1 O.s.p.

Na odvolanie žalobcu Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 5. novembra 2008 sp. zn. 15 Co 124/2008 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa tak, že splatnosť dlhu žalovaného vo výške 395 000,- Sk z titulu nezaplátenej kúpnej zmluvy zo dňa 18. septembra 1998 je do 30 dní od nadobudnutia právoplatnosti rozsudku. Súčasne žalovaného zaviazal zaplatiť žalobcovi k rukám právneho zástupcu žalobcu trovy prvostupňového a odvolacieho konania 15 638,- Sk do troch od právoplatnosti rozsudku.

V odôvodnení svojho zmeňujúceho rozsudku uviedol, že žaloba o určenie času plnenia v zmysle § 564 Občianskeho zákonníka nie je žalobou o určenie, či tu je alebo nie je právny vzťah alebo právo v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p., čo znamená, že ju nemožno zamietnuť pre nedostatok právneho záujmu na tomto určení. Práve naopak dospel k záveru, že bol dôvod na podanie takejto žaloby. Vychádzal zo zistenia, že výsledkami vykonaného dokazovania bolo preukázané, že medzi A. B. a žalovaným bola dňa 18. septembra 1998 uzatvorená kúpna zmluva, predmetom ktorej bol prevod motorového vozidla VW PASSAT 351/B/ADY, ECV DS-881 AD za kúpnu cenu 395.000,- Sk. Kúpna zmluva bola podľa svedeckých výpovedí uzatvorená ústne a žalovaný ako kupujúci nezaplatil kúpnu cenu vozidla pri uzatvorení kúpnej zmluvy, ale túto mal zaplatiť vtedy, keď bude mať peniaze. Zo zmluvy o postúpení pohľadávky uzatvorenej podľa § 524 Občianskeho zákonníka mal odvolací súd za preukázané, že dňa 18. septembra 1998 postúpila svoju pohľadávku z titulu kúpnej zmluvy A. B., družka žalobcu, na postupníka žalobcu J. M. v celkovej sume 395 000,- Sk, ktorá predstavovala kúpnu cenu za predané motorové vozidlo. Podľa odvolacieho súdu tieto zistenia ani neboli medzi účastníkmi sporné, spornou zostala iba otázka, či kupujúci zaplatil za predmetné vozidlo kúpnu cenu, resp., či bola medzi predávajúcim a kupujúcim dohodnutá doba splatnosti kúpnej ceny. V konaní rovnako nesporné bolo, že žalobca podal na Okresnom súde Bratislava III žalobu, ktorej predmetom malo byť zaplatenie pôžičky (dlhu) vo vzťahu k žalovanému vo výške 450 000,- Sk s príslušenstvom a v tejto žalobe (konanie je vedené na Okresnom súde pod č.k. 25 C 284/2003) sám žalobca uviedol, že podľa ústnej zmluvy o pôžičke dlh mal byť zaplatený do 16. októbra 2003 a ako bolo zistené v rámci odvolacieho konania, v danom prípade ide vlastne o zaplatenie finančných prostriedkov

z kúpnej ceny za predané vozidlo, ktoré si zmluvné strany *prekvalifikovali* na pôžičku a ktorú kúpnu cenu si žalobca uplatňoval ako formu pôžičky vo vzťahu k žalovanému. Vychádzajúc z uvedeného dospel k záveru, že čas plnenia nebol medzi účastníkmi dohodnutý, ako je to zrejmé z rozporných svedeckých výpovedí, ako aj výpovedí účastníkov konania, keď žalobca na jednej strane sám v podanej žalobe pod č.k. 25 C 284/2003 uvádza splatnosť dlhu, ktorý vlastne predstavuje kúpnu cenu za predané motorové vozidlo, navýšenú o úroky dňa 16.októbra 2003 a na strane druhej žalovaný uvádza, že strany sa na dohodli na splatnosti dlhu do 16.júla 2000 a tiež v rámci vykonaného dokazovania nebolo preukázané, že došlo k dohode o termíne splatnosti dlhu. Odvolací súd mal za to, že medzi účastníkmi nebola dohodnutá presná lehota splatnosti a splatnosť dlhu bola ponechaná na vôli žalovaného ako dlžníka. K námietke žalovaného o premlčaní predmetného práva žalobcu uviedol, že v danom prípade k premlčaniu nedošlo, pretože právo veriteľa navrhnúť, aby súd určil čas plnenia dlhu v zmysle § 564 Občianskeho zákonníka premlčaniu nepodlieha a dôvod na aplikáciu § 563 Občianskeho zákonníka je daný len vtedy, ak nebol termín plnenia medzi účastníkmi dohodnutý, ale nie vtedy, ak bol termín plnenia ponechaný na vôľu dlžníka ako tomu bolo v tomto prípade. O trovách prvostupňového a odvolacieho konania rozhodol podľa § 224 ods.2 O.s.p. v spojení s § 142 oéds.1 O.s.p.

Proti tomuto rozsudku podal žalovaný dovolanie. Prípustnosť dovolania vyvodzoval z § 236 a § 238 ods.1 O.s.p. a jeho dôvodnosť z § 241 ods.2 písm. c/ O.s.p.. Žiadal, aby dovolací súd zmenil rozsudok odvolacieho súdu tak, že potvrdí rozsudok súdu prvého stupňa, alternatívne navrhol zrušenie tohto rozsudku a vrátenie veci odvolaciemu súdu na ďalšie konanie. Podľa dovolateľa napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení a je v priamom rozpore s vykonanými dôkazmi, navyše v časti, v ktorej rozhodol o náhrade trov konania je rozhodnutie vzhľadom na odôvodnenie zmätočné. V dôvodoch dovolania zdôraznil, že základný predpoklad na to, aby žalobca mohol byť v danom spore úspešný, je nespochybniteľné preukázanie existencie takého dojednania medzi účastníkmi (dohody) o tom, že čas plnenia bol ponechaný na vôli žalovaného. Nestotožnil sa s právnym názorom odvolacieho súdu o tom, že splatnosť dlhu bola ponechaná na vôli dlžníka, pretože ignoruje dokazovaním preukázané fakty. Žalobca celkom jednoznačne neunesol dôkazné bremeno, nakoľko nielenže nepreukázal existenciu dohody, ale vzhľadom na žalobu podanú v konaní vedenom na Okresnom súde Bratislava III pod sp. zn. 25 C 284/2003 a jeho vyjadrenie, že ide o totožný dlh, len potvrdil určenie splatnosti dlhu presným dátumom 16. október 2003.

Vytýkal odvolaciemu súdu, že nevenoval dostatočnú pozornosť uplatnenej námietke premlčania, keď vyslovil záver, podľa ktorého „*právo veriteľa navrhnúť, aby súd určil čas plnenia dlhu v zmysle § 564 Občianskeho zákonníka nepodlieha premlčaniu*“. Vo vzťahu k výroku o náhrade trov konania poukázal na to, že v odôvodnení tohto výroku hovorí odvolací súd o náhrade trov konania priznaných úspešnému žalovanému, čo je vzhľadom na meritórne rozhodnutie zjavne nesprávne.

K podanému dovolaniu sa žalobca písomne vyjadril prostredníctvom svojho zástupcu. Dovoláním napadnutý rozsudok považoval za vecne správny. Žiadal tento opravný prostriedok zamietnuť a žalovaného zaviazat' na zaplatenie náhrady trov dovolacieho konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 10a ods.1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podal včas účastník konania (§ 240 ods.1 O.s.p.) zastúpený advokátom (§ 241 ods.1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods.1 O.s.p.) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a dospel k záveru, že dovolanie žalovaného je dôvodné.

Dovoláním možno napadnúť právoplatné rozhodnutia odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa (§ 236 ods. 1 O.s.p.). Zmyslom dovolacieho konania je preskúmať rozhodnutia odvolacích súdov v prípadoch stanovených zákonom a z hľadiska stanovených dovolacích dôvodov a zjednať nápravu tam, kde rozhodnutie odvolacieho súdu z pohľadu právneho posúdenia a zákonnosti procesného postupu súdu, poprípade podkladov skutkových zistení vo výsledkoch dokazovania, nemôže obstáť.

Podľa § 241 ods.2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd sa obligatórne (§ 242 ods. 1 O.s.p.) zaoberá procesnými vadami

uvedenými v § 237 O.s.p. a tiež tzv. inými vadami konania, pokiaľ mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Vzhľadom na zákonnú povinnosť vyplývajúcu z § 242 ods.1 druhá veta O.s.p. dovolací súd skúmal najskôr, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní postihnutom niektorou z procesných väd zakladajúcich tzv. zmätočnosť – preskúmal prípustnosť dovolania aj z hľadisk uvedených v zmysle ustanovenia § 237 O.s.p., ktoré pripúšťa dovolanie proti každému rozhodnutiu (rozsudku alebo uzneseniu) odvolacieho súdu vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatri do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Aj keď žiadnu z uvedených väd dovolateľ osobitne nenamietal dospel k záveru, že konanie je postihnuté vadou, vyjadrenou v ustanovení § 237 písm. f) O.s.p., keďže postupom odvolacieho súdu bola žalovanému odňatá možnosť konať pred súdom.

Predmetnému dôvodu dovolania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. sú vlastné tri pojmové znaky: 1) odňatie možnosti konať pred súdom, 2) to, že k odňatiu možnosti konať došlo v dôsledku postupu súdu a 3) možnosť konať pred súdom sa odňala účastníkovi konania.

Vzhľadom na skutočnosť, že zákon v žiadnom zo svojich ustanovení pojem odňatie možnosti konať pred súdom bližšie nešpecifikuje, pod odňatím možnosti konať pred súdom treba vo všeobecnosti rozumieť taký postup súdu, ktorý znemožňuje účastníkovi konania realizáciu procesných práv a právom chránených záujmov, priznaných mu Občianskym súdnym poriadkom na zabezpečenie svojich práv a oprávnených záujmov.

O vadu, ktorá je z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. významná, ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne s ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva, ktoré mu právny poriadok priznáva. O taký prípad v prejednávanej veci ide z dôvodu, že odvolací súd pri prejednávaní a rozhodovaní veci postupoval v rozpore s právnymi predpismi (§ 213 ods. 2 O.s.p.) a žalovanému znemožnil uplatniť procesné práva priznané mu právnym poriadkom na zabezpečenie jeho práv a oprávnených záujmov.

Podľa § 213 ods. 2 O.s.p., ak je odvolací súd toho názoru, že sa na vec vzťahuje ustanovenie právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie vo veci rozhodujúce, vyzve účastníkov konania, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili.

Občiansky súdny poriadok stojí na zásade predvídateľnosti rozhodnutí súdu. Predvídateľne je také rozhodnutie, ktorému predchádza predvídateľný postup pri konaní a rozhodovaní. Zákon ustanovuje, že účastníci by nemali byť zaskočení možným iným právnym posúdením veci súdom bez toho, aby im bolo umožnené tvrdiť skutočnosti významné z hľadiska sudcovho právneho názoru a navrhnúť k ich preukázaniu dôkazy. Sudcov iný právny názor, než je názor účastníkov konania, môže súd účastníkom v priebehu konania oznámiť. Účelom oboznámenia účastníkov konania s tzv. predbežným právnym posúdením veci je zameranie dokazovania na sporné skutočnosti tak, aby sa vyslovený predbežný názor sudcu potvrdil alebo vyvrátil. To znamená, že inštitút tzv. predbežného právneho posúdenia veci sa uplatní iba v prípade rozhodovania o veci samej, t.j. o uplatňovanom návrhu. (porovnaj rozhodnutie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 5 Cdo 210/2009).

Z obsahu rozhodnutia súdu prvého stupňa vyplýva, že tento návrh vo veci zamietol z dôvodu neexistencie naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p., keď dospel k záveru, že v danom prípade bolo právo žalobcu porušené a konajúci súd o žalobe na plnenie si mal prejudiciálne vyriešiť existenciu sporného práva.

Krajský súd, na rozdiel od súdu prvého stupňa zaujal názor, že žaloba o určenie času splnenia podľa § 564 Občianskeho zákonníka nie je žalobou na určenie, či tu je alebo nie je právny vzťah alebo právo v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. a z tohto dôvodu na rozdiel od súdu prvého stupňa pristúpil k právnemu vyhodnoteniu zisteného skutkového stavu z vecného hľadiska a žalobe vyhovel. Odvolací súd v porovnaní s rozsudkom súdu prvého stupňa založil svoj rozsudok na právnom závere o vecnej dôvodnosti podanej žaloby. Takýto názor je správny a súladný so zákonom. Za súladný so zákonom však už nemožno považovať ďalší postup odvolacieho súdu, ktorý napriek zamietnutiu žaloby súdom prvého stupňa z procesného dôvodu pristúpil aj k vecnému rozhodnutiu veci. Bolo legitímne očakávanie žalovaného, že v odvolacom konaní budú prerokovávané len otázky, ktoré viedli súd prvého stupňa k zamietnutiu žaloby (t.j. otázky procesnej prípustnosti žaloby v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p.). Tým, že odvolací súd svoje rozhodnutie „nečakane“ založil na iných právnych záveroch než súd prvého stupňa, bolo žalovanému odňaté právo namietať správnosť (novo zaujatého) právneho názoru na inštančne vyššom súde. Odvolací súd vyvodil svoj (iný) právny záver zo skutočností, ktoré súd prvého stupňa výslovne právne neposudzoval, resp. nevyhodnotil v neprospech žalobcu ani žalovaného; žalovaný teda už pri podávaní riadneho opravného prostriedku nemal možnosť namietať a zdôvodňovať prípadné nesprávne právne posúdenie veci súdom prvého stupňa ohľadne vecnej stránky prípadu, tak ako ju vyhodnotil a právne uzavrel odvolací súd. Žalovaný sa v dôsledku toho k samotným (iným) právnym záverom odvolacieho súdu nemal možnosť vyjadriť a predložiť prípadne aj také dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvého stupňa nejavili významnými, avšak z hľadiska právnych záverov odvolacieho súdu boli rozhodujúce. Tým, že odvolací súd tak nepostupoval, znemožnil žalovanému realizáciu jeho procesných práv, svojím postupom zaťažil konanie procesnou vadou v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p., ktorej základom je porušenie procesných ustanovení upravujúcich postup súdu v občianskom súdnom konaní a dôsledkom vecná nesprávnosť rozhodnutia.

Z uvedených dôvodov dospel odvolací súd k záveru, že procesný postup odvolacieho súdu zavŕšený dovolaním napadnutým rozsudkom odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa o zamietnutí žaloby, je zaťažený vadou podľa § 237 písm. f/ O.s.p., existencia ktorej je vždy dôvodom pre zrušenie dovolaním napadnutého rozhodnutia.

Odvolací súd nepostupoval správne aj v tom, keď za základ pre svoje rozhodnutie prevzal skutkové zistenia súdu prvého stupňa (súd prvého stupňa vykonal rad dôkazov zameraných na zistenie obsahu dohody uzavretej medzi účastníkmi, vykonané dôkazy však nehodnotil), pretože viazanosť odvolacieho súdu sa vzťahuje na skutkové zistenia, ktoré sú uvedené v odôvodnení rozsudku súdu prvého stupňa, s tým, že odvolací súd ich môže zmeniť alebo doplniť, prípadne inak modifikovať iba po vykonaní, t.j. po opakovaní alebo doplnení dokazovania. Z obsahu zápisnice o pojednávaní pred odvolacím súdom z 5. novembra 2008, na ktorom bolo meritórne rozhodnuté vyplýva, že žiadne dokazovanie nevykonal. Nezopakoval dôkazy vykonané súdom prvého stupňa, napriek tomu, že vyvodil právne závery. Bez toho, aby účastníkov konania vypočul a zabezpečil bezprostrednosť vykonania tohto dôkazu, a tiež opakoval dôkazy vykonané súdom prvého stupňa, ponechal v odvolacom konaní len priestor na prednes právnych zástupcov účastníkov. Podanie správy o priebehu konania, ktorá povinnosť vyplýva z § 215 O.s.p., nie je zopakovaním dokazovania v zmysle § 120 a nasl. O.s.p. Odvolací súd si tak nezadovážil rovnocenný zákonný procesný predpoklad pre hodnotenie dôkazov v zmysle § 132 O.s.p., navyše neodstránil ani rozpory v protichodných tvrdeniach účastníkov, ktoré sú rozhodujúce pre právne posúdenie veci (§ 563, § 564 Občianskeho zákonníka) a preto sú jeho skutkové a na ne nadväzujúce právne závery zatiaľ predčasné a dovolaciemu súdu neprislúcha v súčasnom štádiu konania oprávnenie na ich hodnotenie. Z vyššie uvedeného vyplýva, že konanie odvolacieho súdu je postihnuté aj tzv. inou vadou, majúcou za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods.2 písm. b/ O.s.p).

Najvyšší súd Slovenskej republiky preto zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 243b O.s.p.). Vzhľadom na dôvody, ktoré viedli k potrebe zrušiť rozsudok odvolacieho súdu, dovolaciemu súdu nebola daná možnosť zaoberať sa vecnou správnosťou rozhodnutia ani námietkami žalovaného uvedenými v dovolaní.

V novom rozhodnutí rozhodne súd znova o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 243d ods. 1 O.s.p.).

P o u ě n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave dňa 27. januára 2011

JUDr. Jana B a j á n k o v á, v.r.

predsedníčka senátu

Za správnosť :

Hrčková Marta